

Андрій Загорський (Тернопіль)

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ТИСОВСЬКОГО

Олександр Васильович Тисовський (1886–1968) – видатний український педагог, учений-природознавець, громадський діяч, один із засновників української скаутської організації «Пласт». Його педагогічна діяльність формувалася у складний період національного відродження Галичини та боротьби за державну незалежність України. Вона поєднала науковий, морально-етичний та національно-патріотичний аспекти виховання, що робить його постать особливо значущою в історії української педагогіки.

Народився Олександр Тисовський 9 серпня 1886 р. у с. Биків (нині Львівська область) у родині вчителів. Освіту здобув у Львівському університеті, де отримав ступінь доктора філософії. Працював викладачем природознавства в Академічній гімназії у Львові, був активним учасником українського громадсько-культурного життя.

Педагогічна діяльність Тисовського тісно пов'язана з заснуванням української молодіжної організації «Пласт», що стала новим явищем у вихованні української молоді.

Основною ідеєю «Пласту» стало виховання гармонійно розвиненої, морально стійкої, національно свідомої особистості. Тисовський адаптував принципи світового скаутингу до українських реалій, наповнивши їх духовним, моральним та патріотичним змістом.

Хоч «Пласт» і був організаційно пов'язаний із національним рухом, Тисовський виступав проти того, щоб він став надто політичним чи перетворився на форму воєнізованої структури. Він бачив його насамперед як спосіб виховання, а не як парамілітарну (воєнну) організацію.

Він розробив Пластовий закон, Обіт, гімн та методичні матеріали, серед яких – книжки «Пласт» (1913) і «Життя в Пласті» (1921). Його виховна система ґрунтувалася на таких засадах:

християнська мораль і служіння Богові та Україні;

фізичне, моральне та духовне виховання;

самовиховання як шлях особистісного розвитку;

виховання через працю, гру, практичну діяльність та життя на природі.

Тисовський вважав, що справжнє виховання повинно формувати не лише знання, а й характер. Основою педагогічного впливу він вбачав самодисципліну, чесність, гідність, відповідальність перед громадою.

Пластова система виховання поєднувала індивідуальну свободу з суспільною відповідальністю. Вихованець мав не просто слухатися, а розуміти сенс служіння, самостійно ухвалювати рішення, дбати про власний моральний розвиток.

Для Тисовського було надзвичайно важливо, щоб виховання не було лише підготовкою «корисного члена суспільства», але формою особистого морального вибору, служіння, відповідальності. Він наголошував на вірності Богові та Україні, службі людям; на необхідності гармонії між інтересами особистості й громадою.

Педагогічна система Тисовського передбачала:

виховання через активну діяльність – ігри, табори, громадські завдання;

поєднання духовного, фізичного та інтелектуального розвитку;

практику самовиховання як головний принцип особистісного зростання;

виховання любові до природи, поваги до праці та історичної пам'яті;

недопущення надмірної політизації молодіжного руху, щоб зберегти його морально-виховне спрямування.

“Пласт” став важливим фактором національного виховання в Галичині, а згодом – у всій діаспорі. Його структура й методи вплинули на розвиток молодіжних рухів, формування свідомості поколінь, які зберігали українську культуру та мову.

Його ідеї морального, духовного та етичного виховання і сьогодні мають велику актуальність в освітніх актах, програмах патріотичного виховання.

Також спадок Тисовського – у тому, що він показав як можна побудувати організацію, яка поєднує індивідуальний розвиток і суспільну відповідальність без надмірної політизації – приклад, який має значення й у сучасному контексті.

Завдяки діяльності Олександра Тисовського «Пласт» став важливою школою патріотичного та громадянського виховання молоді. Після заборони організації у міжвоєнний період і в часи радянської влади, її ідеї продовжували жити в українській діаспорі.

Педагогічна система Тисовського вплинула на формування поколінь українців, вихованих у дусі свободи, відповідальності та любові до Батьківщини. Його принципи – моральність, служіння, самовиховання – залишаються надзвичайно актуальними й сьогодні.

Окрім організаційної роботи, Тисовський активно займався викладанням природничих дисциплін. Його методика поєднувала науковість, спостереження природи, дослідницький підхід і морально-виховний компонент. Він працював також в Українському таємному університеті у Львові, де викладав природничі науки та сприяв підготовці українських педагогічних кадрів.

Олександр Тисовський – постать, чії педагогічні ідеї в більшості не просто історичні артефакти, а живі моделі, здатні надихати й сьогодні. Його внесок – це не тільки організація й рух, але система думки про те, яким має бути виховання людини:

людини морально сильного характеру, відповідальної за себе та інших;

людини національно свідомої, з глибокою культурною ідентичністю;

людини, яка не боїться праці, дії, самовиховання.

Для сучасної педагогіки корисно звернути увагу на ті елементи, які залишаються універсальними: зміст морального виховання, ідея служби, практична діяльність, здоров'я характеру. Водночас необхідно враховувати сучасні умови: плюралізм, демократизацію, права людини, психологічні аспекти, екологію та інші виклики.

Олександр Тисовський – один із найяскравіших представників української педагогічної думки ХХ ст. Його діяльність поєднала класичні християнські цінності, національну ідентичність та новаторські методи виховання молоді.

Система, створена ним, сприяла формуванню активної, морально сильної, патріотичної особистості. Педагогічна спадщина Тисовського є цінним надбанням української освіти, яке має практичне значення у процесі модернізації виховної роботи в умовах сучасної школи.